

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра технологій корекційної та інклюзивної освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**КОРЕКЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
ОСНОВ ЗДОРОВ'Я**

Підготовки здобувачів ступеня вищої освіти

магістр

спеціальності 016 Спеціальна освіта

(шифр і назва спеціальності)

Слов'янськ – 2016р.

РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ТЕХНОЛОГІЙ КОРЕКЦІЙНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Співак Людмила Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологій корекційної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Липа В.О. – кандидат педагогічних наук, професор
2. Шайда Н.П. – кандидат психологічних наук, доцент

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

« ____ » _____ 20 ____ р.

Протокол № ____

Перший проректор _____

Набока О.Г.

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни *«Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я»* складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю *016 Спеціальна освіта*.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна педагогіка, загальна психологія, корекційна психопедагогіка, анатомія, фізіологія, патологія людини, невропатологія, психопатологія, генетика, ритміка, фізична культура.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Концептуальні підходи до навчання фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі.
2. Методичні основи змісту та організації занять з фізичної культури та основ здоров'я учнів з інтелектуальними вадами.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни *«Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я»* є формування у здобувачів ступеня вищої освіти уявлень про особливості рухового розвитку, дефекти моторики учнів з психофізичними вадами, основи їх здорового способу життя та озброєння майбутніх фахівців сучасними корекційними технологіями впливу на процес формування рухових вмінь і навичок школярів, умінь відчувати небезпеку і берегти власне життя.

Основними завданнями вивчення дисципліни *«Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я»* є: озброєння здобувачів ступеня вищої освіти знаннями про теоретико-методологічні засади української національної системи навчання фізичної культури та основ здоров'я, особливості фізичного розвитку та рухових функцій учнів спеціальної школи, корекційні технології, методи, методичні прийоми та організацію занять з фізичної культури та основ здоров'я; надання здобувачам ступеня вищої освіти знань з використання на практиці корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів спеціальної школи; формування у здобувачів ступеня вищої освіти вмінь вирішувати освітні, оздоровчі та виховні завдання під час

проведення занять з фізичної культури та основ здоров'я, здійснювати корекцію психофізичних недоліків учнів з психофізичними вадами шляхом науково-обґрунтованої індивідуальної роботи з ними, використовувати у роботі різноманітні форми організації навчальної роботи з учнями спеціальної школи, складати плани-конспекти уроків, виховних заходів, самостійно працювати з літературними посібниками.

За результатами вивчення дисципліни **«Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я»** у здобувачів ступеня вищої освіти повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- соціокультурна компетентність – *здатність* до особистісної й професійної само актуалізації й самореалізації в спеціальній школі та ВНЗ на засадах високої світоглядно-методологічної культури, цілісного осягнення генезису освіти як інституту в історичному контексті, національних аспектів філософії освіти; *готовність* до встановлення співвідношення ролі природничої науки в розвитку сучасної вищої освіти, цінності наукової раціональності та її історичних типів, знання структури, форм і методів наукового пізнання корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я в їх еволюції.
- інформаційна компетентність – *здатність* до пошуку, обробки й використання методично-природничої інформації в складних інформаційних системах, її інтерпретації й використання з професійною метою; *готовність* до самостійного розв'язання навчальних проблем засобами ІКТ нового покоління в професійно-педагогічній діяльності в умовах сучасної інноваційної політики: застосування педагогічних програмних засобів на уроках фізичної культури та основ здоров'я спеціальної школи та розробка функціональної структури електронного навчального середовища для підтримки навчального процесу у ВНЗ (електронні НМК, підручники, посібники, тренажери та ін.); *здатність* використовувати СІТ, ресурси Інтернет, для забезпечення дистанційної форми ознайомлення здобувачів ступеня вищої освіти з корекційними технологіями навчання фізичної культури та основ здоров'я, використовувати спеціалізовані програмні розробки в освітній, науковій та управлінській діяльності, аналізувати доцільність використання інформаційних технологій, *готовність* використовувати ІКТ для вироблення в учнів спеціальної школи та розвитку в здобувачів ступеня

вищої освіти навичок критичного мислення, надавати підтримку безперервному розумовому процесу; *готовність* застосовувати відповідну методологію для досягнення результатів і обґрунтування висновків.

- комунікативна компетентність – *спроможність* забезпечувати прямий та зворотній зв'язок з учнями спеціальної школи, батьками, адміністрацією загальноосвітнього навчального закладу, здобувачами ступеня вищої освіти, науково-педагогічними працівниками з урахуванням методико-природничих особливостей професійної комунікації за умов спеціальної школи та вищого навчального закладу; *здатність* логічно, правильно, аргументовано і чітко будувати усне та письмове висловлювання, застосовувати прийоми риторичної майстерності у професійній діяльності, володіти навичками публічної презентації результатів роботи уміннями обирати відповідні форми і методи презентації; *готовність* до грамотного введення дискусії та полеміки; *здатність* забезпечувати психологічний клімат в учнівському та педагогічному колективах; *здатність* до ефективної комунікації та до представлення складної інформації з корекційних технологій фізичної культури та основ здоров'я у стислій формі (усно та письмово) на досконалому рівні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
- здов'язберезувальна компетентність – *готовність* майбутнього вчителя та (або) викладача до організації валеологічного простору навчального закладу; *здатність* обґрунтовувати та мотивувати вагому роль фізичного виховання в розвитку людини і підготовки фахівця спеціальної освіти на основі концепції здоров'яформування та здоров'язбереження, застосовувати систему здоров'язберезувальних умінь і навичок, які забезпечують розвиток і вдосконалення психофізичних здібностей і якостей, дозволяють набути досвіду використання фізично-спортивної діяльності для досягнення життєвих і професійних цілей; *готовність* оцінювати і коректувати безпеку педагогічного процесу в галузі спеціальної та вищої освіти, забезпечувати заходи з охорони праці в процесі роботи за фахом, проводити аналіз умов праці за показниками чинників виробничого середовища, виявляти потенційні джерела небезпечних та шкідливих явищ, причини виробничого травматизму, професійних захворювань; *здатність* проводити інструктажі з техніки безпеки на робочому місці, поліпшувати умові праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, відповідати за колективну і власну безпеку.
- акмеологічна компетентність – *здатність* вільно орієнтуватися в теоретичних та практичних аспектах корекційної психопедагогіки,

критеріях та рівнях професіоналізму викладачів ВНЗ; *спроможність* ставити мету й формулювати завдання пов'язані з реалізацією власної професійної діяльності, адекватно оцінювати процес і результати діяльності учнів та здобувачів ступеня вищої освіти, їхні потенційні можливості; *готовність* майбутнього вчителя та викладача до постійної само актуалізації, мотивації високих досягнень, прагнення високих професійних результатів, життєвих успіхів; *готовність* самостійно освоювати нові науково-педагогічні теорії з сучасних корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я; *здатність* до креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати педагогічні проблеми, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі спеціальної освіти; *здатність* до наукового аналізу на основі логічних аргументів та перевірених фактів; готовність до організації дослідно-експериментальної роботи, апробації та представлення її результатів у публікаціях;

спеціальні:

- психолого-педагогічна компетентність – *здатність* навчати й виховувати майбутнього вчителя фізичної культури та основ здоров'я на базі глибокого усвідомлення сутності навчально-виховного процесу спеціальної школи, знання рушійних сил та специфіки навчально-виховного процесу як системи, її функціональних та структурних компонентів, сучасних компетенцій навчання фізичної культури та основ здоров'я в українській національній школі; *готовність* до аналізу, реалізації різних підходів організації сучасної лекції та практичних занять з методики природничих дисциплін; *здатність* виявляти й розвивати в студентської молоді методико-природничі здібності; *здатність* до здійснення психолого-педагогічної діагностики; застосування засобів педагогічної майстерності викладача ВНЗ, володіння умінням проектування, реалізації, оцінювання й корекції методико-фізкультурного процесу; *здатність* до аналізу та наукової інтерпретації основних напрямів і завдань виховання у вищому навчальному закладі, до використання форм, методів та засобів виховної діяльності в ВНЗ; *здатність* до визначення критеріїв та показників вихованості здобувачів ступеня вищої освіти; *готовність* розробляти й реалізувати форми гуманізації педагогічного процесу у вищій школі; шляхи відродження природничої освіти та перебудови вищої освіти; *здатність* визначити шляхи формування авторитету викладача корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я у ВНЗ;

спроможність організувати діяльність та керувати педагогічним навчальним закладом на основі знань про світові та вітчизняні концепції освітнього менеджменту, системні методи управління у сфері природничої освіти; здатність приймати управлінські рішення в галузі спеціальної та вищої освіти, нести за них відповідальність; здатність до імплементації законодавчих та нормативно-правових актів у галузі спеціальної та вищої освіти.

- методична компетентність – *здатність* до аналізу, узагальнення й комплексного поєднання традиційних та інноваційних корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я загальноосвітнього навчального спеціального закладу; здатність імплементувати особливості інноваційних підходів до викладання методики фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі, застосовувати в практичній діяльності знання із новітніх корекційних технологій, використовувати елементи інноваційних методик викладання в навчальній аудиторії та на виробничій практиці; *спроможність* обґрунтувати і мотивувати концептуальні підходи у межах корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі; *здатність* до аналізу історії, сучасних тенденцій розвитку, педагогічних концепцій, сутності, змісту, структури навчального процесу у ВНЗ в межах корекційних технологій навчання фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі; спроможність дозувати навчальний матеріал курсу «Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я» на лекціях та практичних заняттях, розробляти складники НМК навчальної дисципліни, методичні рекомендації, електронний та мультимедійний супровід до різних форм; здатність до імплементації психодідактичних умов застосування сучасних концептуальних підходів до викладання методико-природничих дисциплін, елективних курсів європейського рівня (передусім, щодо освіти для сталого розвитку), спецкурсів та факультативів у вищій школі; *здатність* здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними технологіями навчання фізичної культури та основ здоров'я, як складовою психолого-педагогічної компетентності викладача вищої школи, ставити навчальні цілі та вибирати методи навчання; використовувати інформаційно-презентативні, самостійно-пошукові та інші методи навчання; використовувати навчальні технології в системі вищого навчального закладу; здатність до розробки та грамотного оформлення електронних навчальних засобів корекційних технологій

навчання фізичної культури та основ здоров'я у спеціальній школі та ВНЗ.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 годин / 4 кредити ECTS.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I

Концептуальні підходи до процесу навчання фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі.

Предмет, зміст, завдання курсу «Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я». Соціально-гуманітарні основи форм навчання фізичної культури та основ здоров'я. Залежність стану здоров'я людини від способу життя. Пріоритетне завдання спеціальних установ - концентрація зусиль усього педагогічного колективу на формування здорового способу життя учнів. Основні цільові настанови вдосконалення фізичного виховання у системі спеціальної освіти: втілення фізичної культури у здоровий спосіб життя учнів; розвиток розумових здібностей дітей засобами фізичної культури; реалізація принципу природовідповідності; систематична паспортизація здоров'я та фізичного розвитку учнів, обговорення результатів паспортизації на усіх рівнях; максимальне підключення педагогічного та батьківського колективу до питання підтримки здоров'я та фізичного виховання дітей з психофізичними вадами.

Завдання з навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів спеціальної школи: зміцнення здоров'я і сприяння правильному фізичному розвитку дітей; навчання рухових дій й удосконалення навичок основних рухів; розвиток фізичних якостей; формування звички щодня виконувати фізичні вправи; виховання позитивних морально – вольових якостей; формування основ здорового способу життя; забезпечення знань, умінь, навичок безпеки життєдіяльності; формування в учнів готовності адекватно діяти у разі наближення чи виявлення небезпеки, умінь і навичок свідомого прийняття рішень; корекції порушень психофізичного розвитку; виховання позитивних рис особистості; виховання в учнів бережливого ставлення до природи; формування уявлень про небезпеки пов'язані з навколишнім середовищем.

Фізіологічні основи форм організації фізичної культури та основ здоров'я. Застосування спеціальної системи фізичних вправ в процесі навчання, виховання та розвитку у учнів з психофізичними вадами. Органічний зв'язок між психікою і моторикою. Прояв психіки у моторних актах, обоюдний зв'язок завдяки проприоцепції, вплив моторики на психіку. Рецепторна функція моторного аналізатору(проприоцепція або кінестезія), що регулює не тільки

соматичні, а й вегетативні органи, а також усю нервову трофіку організму. Підтримка здоров'я людини регулюванням органів на основі афференції, яка здійснюється у мускульно-сугавному апараті приопріцепцією, а у системі внутрішніх органів – інтероцепцією, саморегуляція системи органів. Побудова корекційно-педагогічного процесу на основі ідей Л.С. Виготського про використання збережених можливостей у розвитку дитини та зони її найближчого розвитку. Пояснення рухових вад дітей шляхом використання багаторівневої теорії побудови рухів запропонованої Н.А. Берштейном. Неоднорідність складу учнів спеціальної школи. Оптимізація процесу навчання та індивідуального підходу до учнів. Метод індивідуального дозування фізичних навантажень запропонований Б.М.Сермеєвим. Дифференційований підхід в процесі навчання фізичної культури та основ здоров'я школярів. Класифікація порушень фізичного розвитку дітей з інтелектуальними видами за А.А. Дмитрієвим.

Система навчання фізичної культури та основ здоров'я у народній педагогіці та розвиток у спадщині українських педагогів минулого. Особливості навчання фізичної культури та основ здоров'я, їх нерозривний зв'язок з формуванням особистості. Фізичне виховання та його особливе значення у Запорізькій Січі, зв'язок фізичної і розумової діяльності, зв'язок фізичного виховання з трудовим вихованням. Вимоги народної педагогіки про необхідність батьківського піклування про фізичний розвиток дитини. Педагоги загально-виховного та тіловиховного напрямків (К. Ушинський, О. Духнович, А. Волошин, У. Боберський, Петро Франко, Степан Гайдук та інші) та їх внесок у розвиток навчання фізичної культури та основ здоров'я дітей. Роботи з тіловиховання Г. Ващенко, зв'язок тіловиховання з самовихованням.

Передумови та перспективи реформування національної системи навчання фізичної культури та основ здоров'я. Теологія системи навчання фізичної культури та основ здоров'я, її формування на основі загальнолюдських гуманістичних цінностей і національних засадах з урахуванням регіональних особливостей та передового світового досвіду. Навчання фізичної культури та основ здоров'я школярів, як провідна ланка єдиної системи взаємопов'язаних і взаємообумовлених рівнів фізкультурної освіти дітей і молоді. Головна умова побудови педагогічного процесу з навчання фізичної культури та основ здоров'я є забезпечення на заняттях взаємної поваги, взаємодовір'я та співпраці вчителя та учня. Практична реалізація завдань навчання фізичної культури та основ здоров'я на спеціально організованих заняттях - пріоритетний напрямок в формуванні національної системи фізичного виховання. Вдосконалення технології навчання фізичної культури та основ здоров'я.

Основи української національної системи навчання фізичної культури та

основ здоров'я. Телеологічні основи фізичної культури та основ здоров'я. Теологія - наука, за якою розвиток є здійсненням наперед визначеної мети, а все в розвитку природи й суспільства доцільне. Принцип природовідповідності. Демократизація процесу навчання фізичної культури та основ здоров'я. Ідеї гуманізму у вихованні дітей з психофізичними вадами. Особистісно-орієнтована система навчання - основа нової педагогічної етики.

Науково-методичні основи навчання фізичної культури та основ здоров'я. Суспільні, природничі, психолого-педагогічні науки – як базис предмету фізичної культури та основ здоров'я. Правові, програмні та нормативні документи навчання фізичної культури та основ здоров'я. Сутність Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Державної програми розвитку фізичної культури, Державні вимоги до фізичного виховання, навчальні програми для всіх ланок системи, навчальна спортивна класифікація, Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України.

Основні завдання, організація та засоби навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Освітні завдання навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Освітня спрямованість навчання фізичної культури та основ здоров'я шляхом планомірної передачі вчителем і наступним засвоєнням учнями певного обсягу знань, систематичним їх поповненням і поглибленням.

Основні освітні специфічні завдання в процесі навчання фізичної культури та основ здоров'я є такими: зробити надбанням кожного школяра базові науково-практичні знання, нагромаджені у сфері фізичної культури; забезпечити раціональне формування індивідуального фонду рухових умінь і навичок необхідних у житті; навчити кожного учня застосовувати набірні знання і навички у повсякденному житті з метою самовдосконалення, опанування знаннями про здоров'я людини, формування здорового способу життя.

Оздоровчі завдання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Спрямування оздоровчих завдань на: забезпечення оптимального розвитку властивих людині фізичних якостей і на їх основі вдосконалення фізичного розвитку; зміцнення і збереження здоров'я; удосконалення будови тіла і формування постави; забезпечення творчого довголіття.

Виховні завдання в процесі навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Органічний взаємозв'язок всіх сторін виховання, єдність фізичного і духовного розвитку людини. Розвиток інтелекту й утвердження життєвого оптимізму; патріотичне, моральне загартування молоді, виховання волі; естетичне, етичне, гуманістичне, патріотичне, санітарно – гігієнічне, трудове виховання учнів з психофізичними вадами – головні

виховні завдання. Корекційна спрямованість виховного процесу.

Організація навчання фізичної та основ здоров'я культури в спеціальній школі. Зміст «Положення про фізичне виховання учнів загальноосвітньої школи; функції директора школи, заступника директора з навчально-виховної роботи. Обов'язки учителя фізкультури та основ здоров'я. Фізичне виховання учнів у сім'ї. Лікарський контроль за фізичною культурою в школі. Основна, підготовча та спеціальна медичні групи в спеціальній школі. Організаційні форми роботи з фізичної культури та основ здоров'я.

Засоби навчання фізичної культури та основ здоров'я дітей з психофізичними вадами. Залежність реалізації завдань фізичної культури та основ здоров'я від правильного поєднання різноманітних засобів, а саме: правильної організації всього режиму життя школярів; повноцінного харчування; дотримання гігієнічних вимог у школі і вдома; кваліфікованого проведення занять фізичними вправами; систематичного загартування організму природними факторами; проведення профілактичних і лікувальних заходів, здорового способу життя.

Особливості фізичного розвитку та рухової функції учнів спеціальної школи. Характеристика фізичного розвитку та особливості рухів дітей з вадами психофізичного розвитку. Визначення фізичного розвитку учнів шляхом антропологічних досліджень, урахування даних клінічних обстежень, анамнезів та висновків медико-педагогічних комісій. Розподіл учнів спеціальної школи згідно існуючим класифікаціям на групи: середнього фізичного розвитку; вище середнього та нижче середнього фізичного розвитку та їх характеристика.

Рівень фізичної підготовки учнів молодших класів спеціальної школи. Стан моторної функції учнів з інтелектуальними вадами. Причини недоліків рухів дітей з вадами розвитку – порушення аналітико-синтетичної діяльності центральної нервової системи. Керування рухами при метанні: умови правильного виконання рухів – чітка послідовність та дозування імпульсів до м'язів з боку центральної нервової системи, координація рухів. Помилки при метанні: грубе дозування змін рухів, невміння вносити тонкі зміни, косність установок на зміни рухів. Регулювання м'язових зусиль. Рухові порушення в силовій, просторовій, часовій та силовій регуляції рухів. Порушення просторової орієнтації рухів молодших школярів спеціальної школи. Характеристика фізичного розвитку та рухових можливостей, а також урахування типових порушень моторики зазначених вікових груп при визначенні ефективних засобів корекційно-виховної роботи в процесі заняття фізкультурою. Знижені показники росту і ваги учнів старших класів, порушення в діяльності вегетативної нервової системи, відхилення у серцево-судинній та ендокринній системах. Посилення окостеніння скелету, порушення у дихальній системі; різна інтенсивність росту

серця та судин, порушення артеріального тиску. Недоліки рухових дій старшокласників при виконанні трудових операцій, при самообслуговуванні; недоліки у точності, спритності рухів. Складності у рухах в учнів з інтелектуальними вадами при участі в командних іграх (волейбол, футбол та ін.), при стрибках, метанні, бігу, невміння виконання рухів за словесною інструкцією.

Корекційна спрямованість процесу навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з вадами розвитку. Д.І. Азбухіна, А.Н. Граборов, Г.М. Дульнев, І.Г. Еременна, М.О. Козленко про роль фізичної культури в корекційно-виховній роботі спеціальної школи. Вплив правильної організації навчання фізичної культури та основ здоров'я на виробіток навичок письма, малювання, ручної праці, самообслуговування учнів. Патологічні відхилення у розвитку центральної нервової системи як одна із причин рухових порушень учнів з психофізичними вадами. Сутність оновлюючого впливу фізичних вправ на рухові розлади, які виникають у наслідок ураження центральної нервової системи та значення систематичного повторення активних рухів, що стимулюються діяльністю відповідних відділів нервової системи, залучаючи до роботи раніше без діючі нервові механізми, утворюючи нові нервові шляхи за рахунок умовно-рефлекторних зв'язків. Сполучення виконання вправ за показом з вправами за словесною інструкцією як одна із можливостей регулювання рухових дій, як фактор, що сприяє розвитку словникового запасу, мови, пов'язаної з руховими діями. Недорозвиненість моторики учнів з інтелектуальними вадами і її вплив на розумовий розвиток школярів.

Змістовий модуль 2.

Методичні засади змісту та організації занять з фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі

Принципи побудови процесу навчання фізичної культури та основ здоров'я. Зміст програми «Фізична культура в спеціальній школі», «Основи здоров'я». Принципи побудови процесу навчання фізичної культури та основ здоров'я в спеціальній школі. Принцип як позиція, що визначає найбільш загальні, відправні положення керівництва процесом навчання фізичної культури та основ здоров'я. Навчання та виховання – два невід'ємних і взаємопов'язаних процеси. Сутність принципу виховної спрямованості навчання. Особливості реалізації принципів науковості і доступності знань в змісті навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Сутність принципів систематичності і послідовності, свідомості і активності, принцип, принцип міцності і прогресування, принцип корекційної спрямованості навчання,

принцип індивідуального і диференційованого підходу до учнів. Вирішальна роль вчителя і педагогічного колективу в навчанні фізичної культури та основ здоров'я

Зміст та структура програми «Фізична культура в спеціальній школі». Підготовчий клас.

Зміст і структура програми «Фізична культура в спеціальній школі». Молодші класи.

Зміст і структура програми «Фізична культура в спеціальній школі». Старші класи.

Зміст та структура програми «Основи здоров'я» (5-10 класи).

Корекційні технології навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами». Поняття про технологію, метод, методичний прийом. Класифікація методів навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з інтелектуальними вадами. Вибір корекційної технології як вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактики навчання та стилю роботи вчителя з учнями.

Структура педагогічної технології:

- а) концептуальна основа;
- б) змістовна частина навчання;
- в) процесуальна частина – технологічний процес:
 - організація навчального процесу;
 - методи і форми навчальної діяльності;
 - діяльність учителя з керування процесом засвоєння матеріалу;
 - діагностика навчального процесу.

Особистісно орієнтована технологія, технологія організації групової навчальної діяльності школярів, технологія розвивального навчання, технологія навчання, як дослідження, технологія формування творчої особистості та особливості використання їх у спеціальній школі в процесі навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Метод навчання як засіб озброєння учнів системою знань, умінь і навичок необхідних для самостійного життя, трудової діяльності, способу корекції вад пізнавального розвитку особистості, громадянського світогляду с соціальної поведінки. Методичний прийом – елемент методу, його складова частина. Словесні, наочні, практичні методи навчання.

Практичні методи у навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів спеціальної школи.

- а) Методи навчання рухових дій: загалом, по частинах, підвідних вправ;
- б) Методи вдосконалення та закріплення рухових дій: ігровий, змагальний;
- в) Методи вдосконалення фізичних якостей: безперервний,

інтервальний(повторний), комбінований.

Словесні методи навчання фізичної культури та основ здоров'я. Особливості використання словесних методів навчання на уроках фізкультури та основ здоров'я в спеціальній школі. Розповідь, опис, пояснення – провідні словесні методи. Сутність методів супроводжуючого пояснення, інструкції і вказівок, бесіди, розбору, словесної оцінки. Звіти і взаємопояснення, команда, підрахунок, «самопроговорювання», «само накази» - специфічні методи навчання фізичної культури.

Наочні методи навчання у навчанні фізичної культури та основ здоров'я учнів спеціальної школи. Метод демонстрації – показ конкретних об'єктів, процесів, явищ у їх натуральному вигляді або зображенні: Форми показу: демонстрація поз і рухів (безпосередній показ або пряма наочність) і використання з цією метою ілюстративних матеріалів (опосередкована наочність) Звукові і світлові сигнали – засіб формування уявлень про правильність використання вправ, їх темп, ритм, послідовність і своєчасність зусиль. Технічні засоби навчання та їх значення.

Особливості організації занять з фізичної культури та основ здоров'я учнів з психофізичними вадами. Організаційно-методичний базис уроків фізичної культури та основ здоров'я. Лікарсько-педагогічний контроль. Форми лікарсько-педагогічного контролю при організації і проведенні процесу фізичного виховання: поглиблене медичне обстеження, медичний огляд, спостереження за учнями в процесі уроків фізичної культури, контроль при проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів. Профілактика травматизму, гігієнічні вимоги до місця занять та спортивного інвентарю. Розподіл учнів на три групи: головна, підготовча та спеціальна. Особливості роботи спеціальної групи. Планування сумісної роботи лікарів, вчителя фізичної культури та основ здоров'я.

Методика оцінки фізичного розвитку і фізичної підготовки учнів спеціальної школи . Обладнання для оцінки фізичного розвитку учнів. Параметри фізичного розвитку школярів. Карта медично-педагогічного контролю показники фізичного розвитку: довжина тіла (см), маса тіла (кг), життєвий об'єм тіла (м), окружність грудної клітини, стан постави, стан стопи, сила, стрибок з місця (см), біг (30 м), рівновага (с), метання (м), точність мускульних зусиль (кг). Уроки фізичної культури, основ здоров'я в спеціальній школі, завдання, планування навчальної роботи. Специфічний зміст уроків фізичної культури: рухова діяльність школярів. Освітні, виховні і оздоровчі завдання уроків фізичної культури.

Вимоги до уроків фізичної культури та основ здоров'я: правильне планування – головна і необхідна умова ефективності навчальної роботи.

Розподіл навчального матеріалу по чвертях поурочне планування. Календарне планування (на півріччя). Урахування кліматичних умов при плануванні уроків фізичної культури

Типи і структура уроків з фізичної культури та основ здоров'я. Особливості проведення вступних уроків, уроків вивчення нового матеріалу, уроків повторення і удосконалення пройденого матеріалу, уроки змішаного типу, контрольні уроки, підсумкові уроки. Типова структура уроку: підготовча частина уроку (10-12хв), основна (25-30хв), заключна (3-5хв)

Способи організації учнів на уроці. Щільність уроку. Застосування у кожному конкретному випадку такого способу, який в найбільшій мірі відповідає завданням уроку. Фронтальний, поточний, змінний спосіб виконання вправ. Особливості використання групового та індивідуального способів на уроках з фізичної культури. Спосіб колового тренування (нескладні вправи – біг, лазіння, метання, акробатичні вправи об'єднуються в комплекс) Щільність уроку – співвідношення раціонально використаного часу до всього уроку.

Оцінювання та облік успішності школярів. Оцінювання успішності як фактор піднесення якості навчально-виховного процесу на уроці фізкультури: Виховне значення перевірки та обліку успішності учнів з інтелектуальними вадами. Успішність учнів спеціальної медичної групи. Оцінка рухових вмінь, фізичної якості з фізичної культури за якісними та кількісними показниками. Оцінка знань теоретичного і практичного матеріалу. Незначні помилки, значні помилки, грубі помилки. Попередній облік, поточний облік, підсумковий облік.

Аналіз уроків фізичної культури та основ здоров'я. Оцінка умов проведення уроку, оцінка плану уроку, оцінка проведення уроку, забезпечення індивідуального підходу до учнів медичної групи. Стиль роботи вчителя. Висновки щодо проведення уроку. Відкриті уроки, особливості їх проведення.

Спрямованість уроків з основ здоров'я на підготовку у дитини з психофізичними вадами усвідомлення її поведінки та активної участі в забезпеченні повноцінного життя в системі «людина-людина-соціальне середовище», практичне спрямування уроків та побудування уроків з основ здоров'я на засадах інтеграції теоретичних і практичних знань, які здобувають учні під час вивчення шкільних навчальних дисциплін (природознавства, фізики і хімії у побуті, соціально-побутового орієнтування, трудового навчання, фізичного виховання тощо) та набутого життєвого досвіду відповідно їх віковим, психофізичним особливостям та пізнавальним можливостям. Наскрізні змістовні лінії програми з основ здоров'я, що формують: - моделі безпеки під час виникнення побутових, природних, техногенних надзвичайних ситуацій; - свідому громадянську позицію щодо небезпек, що призводять до порушення прав людини; - здоровий спосіб життя; - навички профілактики захворювань і домедичної само- та взаємодопомоги.

Формування на кожному етапі навчання певних знань і понять про типові небезпеки. Забезпечення складової змісту предмета шляхом формування пізнавальної діяльності, відпрацювання вмінь, навичок, закріплення моделі поведінки учнів. При моделюванні ситуацій необхідність навчання школярів визначати небезпеку та рівень її загрози; аналізувати небезпечні ситуації; знайомити з типовими прикладами виходу з них; оцінювати особистісні можливості. Спрямованість у навчанні учнів на формування моделі безпеки в надзвичайних ситуаціях у побуті на вулиці, в школі, транспорті, лісі, на воді, у громадських місцях тощо.

Необхідність формування у старшокласників особистої відповідальності за їх дії, що спрямовані на захист і збереження безпеки себе та інших людей. Ознайомлення учнів з державною нормативно-правовою базою, що стосується прав людини на працю, освіту, медичне обслуговування відповідними установами, діяльність яких спрямована на захист особистості у надзвичайних ситуаціях.

Фізкультурно-оздоровчі заходи в спеціальній школі. Ранкова фізична зарядка. Щоденні заняття ранковою гімнастикою – ефективний засіб у вирішенні корекційно - оздоровчих завдань, підвищення загальної та розумової працездатності, виховання організованості, дисциплінованості, колективізму, прищеплення інтересу до систематичних завдань фізичною культурою. Початок ранкової гімнастики через 5-8 хвилин після пробудження. Закалювання дітей, тривалість зарядки (12-15 хв.) Гімнастика до уроків – окрема форма роботи з фізичного виховання та здорового способу життя. Оздоровчо-гігієнічне значення гімнастики до уроків, її відмінності від ранкової гімнастики. Фізкультурні хвилини на уроках в спеціальній школі. Корекційна роль фізкультурних хвилин на уроці. Проведення фізкультурних хвилин на уроці, при виконанні домашніх завдань, під час роботи в майстернях. Комплекси вправ для фізкультурних хвилин (4 -5 вправи). Ігри та фізичні вправи на перервах. Підвищення об'єму рухової активності школярів, позитивний вплив на режим навчального дня, оздоровче та виховне значення розваг на перервах. Час проведення ігор на перервах – після третього уроку (20-25 хв), закінчення ігор за 5 хв до дзвоника. Вимоги до проведення вправ та ігор на перервах в теплу та холодну пору року.

Фізкультурно-оздоровчі заходи в групах у після урочні години (прогулянки, ігри, розваги на повітрі, фізична праця). Щоденні форми фізкультурно-оздоровчих завдань: вправи, ігри, фізкультпаузи під час підготовки домашніх завдань, прогулянки з проведенням ігор - обов'язкові заходи для всіх учнів, їх тривалість, зміст та корекційна роль. Структура таких занять: підготовча частина (10-15 хв.), основна частина (25-30 хв.), заключна частина (5-7 хв.)

Позакласна фізкультурно-масова робота. Форми позакласної масової

роботи та їх корекційно-виховне значення. Спортивні гуртки, спортивні секції, Фізкультурні свята, Дні здоров'я та спорту-зміст, структура таких занять, медичний контроль.

Лікувальна фізична культура для учнів медичної групи. Вади розвитку. Соматичні та рухові вади у комплексі, застосування лікувальних комплексних вправ для школярів медичної групи. Комплектування груп дітей для занять лікувальною фізкультурою, Комплекси вправ для кожного учня, що складає вчитель фізкультури та лікар. Лікарський контроль за навчанням фізичної культури школярів. Розподіл учнів в основну, підготовчу та спеціальну медичну групу. Медичні спостереження та контроль під час організації усіх форм навчання фізичної культури та основ здоров'я учнів спеціальної школи.

3. Рекомендована література

1. Бистрова Ю.О. Забезпечення наступності в процесі професійно-трудової соціалізації осіб з вадами інтелектуального розвитку: монографія. / Ю.О. Бистрова. – Луганськ: Вид-во. ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – 332 с.
2. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці / В.І. Бондар. – К.: Наш час, 2005 .- 176 с.
3. Веневцев С.И. Оздоровление и коррекция психофизического развития детей с нарушениями интеллекта средствами адаптивной физической культуры / С.И. Веневцев, А.А. Дмитриева. – М.: Советский спорт, 2004. – 104 с.
4. Варенич С.В. Нейрофізіологічні механізми рухових порушень у дітей з легкою інтелектуальною недостатністю / С.В. Варенич // зб.наук.праць Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка (серія соціально-педагогічна) [ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співак] – Вип. ІХХ в двох частинах, частина 2 - Кам'янець-Подільський: ПП Медобори – 2006, 2012 – С. 27-35.
5. Выготский Л. С. Педагогическая психология/ Л. С. Выготский под ред. В. В. Давыдова. - М.: Педагогика, 1991 .-479 с.
6. Голова Н.І. Шляхи вдосконалення фізичної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями на Україні / Н.І. Голова // зб.наук.праць Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка (серія соціально-педагогічна) [ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співак] – Вип. ХХІ в двох частинах, частина 1 – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори – 2006, 2012 – С. 247-254.
7. Гриценюк Л.І., Обухівська А.Г., Панок В.Г. та ін. Психологічна служба та психолого-педагогічні консультації системи освіти України (показники

- розвитку за підсумками 2012-2012 навчального року) / Л.І. Гриценюк, А.Г. Обухівська, В.Г. Панок. – К.: «Ніка-Центр», 2014.
8. Данілавітюче Е.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні / Е.А. Данілавітюче // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – 2013. – 1(65). С. 2-8.
 9. Дегтяренко Т.В. Діагностика та корекція психомоторних порушень у розумово відсталих дітей: навчальний посібник / Т.В. Дегтяренко, Я.В. Шевцова. – Одеса: ВМВ, 2015. – 216 с.
 10. Дегтяренко Т.В. Психофизиологическая парадигма в решении актуальных проблем рекреационной психологии / Т.В. Дегтяренко // «Наука і освіта». - № 11. – Одеса НПНУ ім. К.Д. Ушинського, 2011. – С. 42-46.
 11. Дегтяренко Т.В. Психофизиология раннего онтогенеза: Учебник для студентов высших учебных заведений/ Т.В. Дегтяренко – К.: УАИП «Рада», 2011. – 352 с.
 12. Дегтяренко Т.В. Психофизиология раннего онтогенеза: ученик для студентов высших учебных заведений. – К.: УАИП «Рада», 2011 год. – 352 с.
 13. Дегтяренко Т.В. Теоретико-методологічні засади рекреаційна психологія в концепті міждисциплінарного та нейроонтогенетичного підходів / Т.В.Дегтяренко// Наука і освіта №10. – 2012. – С. 66-71.
 14. Дегтяренко Т.В., Шевцова Я.В. Особливості психомоторного розвитку у розумово відсталих молодших школярів. / Т.В. Дегтяренко, Я.В. Шевцова // зб. наук.праць Кам'янець-Подільського національного університету ім.Івана Огієнка, Медобори – 2006, 2012.
 15. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навч.посібник] / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 325 с.
 16. Дмитриев А.А. Физическая культура в специальном образовании: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб.завед. /А.А. Дмитриев. – М.: Академия, 2002. – 176 с.
 17. Ежова Т.Є. Реалізація права дітей з особливостями психофізичного розвитку на охорону здоров'я: педагогічний аспект / Т.Є. Ежова // зб.наук.праць Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка (серія соціально-педагогічна) [ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співак] – Вип. XXI в двох частинах, частина 2 - Кам'янець-Подільський: ПП Медобори – 2006, 2012 – С. 98-105.
 18. Єременко І. Г. Олігофренопедагогіка / І. Г. Єременко – К.: Вища школа, 1985 .- 328 с.

19. Єфименко М.М. Нові підходи до класифікації рухових порушень у дітей/ М.М. Єфименко// зб.наук.праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер.: Соціально-педагогічна/ за ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. - Кам'янець-Подільський: Медобори – 2006, 2012. – Вип. ІХХ, у 2 ч., ч.2. – С. 281-290.
20. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / [М.Г. Буйняк, І.В. Возняк, Л.В. Годовнікова, О.І. Дмитрієва, А.М. Замужко; за заг. ред. С. П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка, 2014. – Ч.2. – 184 с.
21. Козленко М. П. Фізичне виховання учнів молодших класів / М.П. Козленко. - К.: Рад.шк., 1977 .- 143 с.
22. Козленко Н. А. Физическое воспитание учащихся вспомогательной школы / М.П. Козленко- К.: Рад.шк., 1987 .-124 с.
23. Козлова К. П., Скібенко Н. В., Лезнік Н. В. Формування професійних умінь у майбутніх вчителів фіз. культури // Конференція підготовки спеціалістів фіз. культури та спорту України // Упорядник В. І. Завацький та ін. - Луцьк, 1994 .-С. 99 – 100.
24. Колишкін О.В. Теоретико-практичні основи адаптивної фізичної культури: навч. посіб. / О.В. Колишкін. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – 239 с.
25. Коломинский Н. Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы / Н. Л. Коломинский .- К.: Рад. шк., 1978 .- 87 с.
26. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою / А.А.Колупаєва // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. - № 2 (70). С. 7-18.
27. Колупаєва А.А. Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб/ А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»)
28. Кондукова С.В., Кондратенко В.О. Формування сенсорних здібностей дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення засобом ігрової діяльності / С.В. Кондукова, В.О. Кондратенко // Навчально-методичний посібник. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2011. – 110с.
29. Ленів З.П. Особливості діяльності ресурсного центру з інклюзивної освіти в класичному університеті / З.П. Ленів // Тези доповідей XX міжнародної науково-практичної конференції: Актуальні проблеми навчання і виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі. – К.: Університет «Україна», 2012. – С. 50-52.

30. Леонтьев Д.А. Новые ориентиры понимания личности в психологии: от необходимого к возможному / Д.А. Леонтьев // Вопросы психологии. – 2011. – № 1. – С. 3-27.
31. Лях В. И. Координационные способности школьников / В.И. Лях. - Минск: Полымя, 1989. -160 с.
32. Минаев В. Н. Шиян Б. М. Основы методики физического воспитания школьников / В.Н. Минаев, Б.М. Шиян//. - М.: Просвещение. - 1989. - 222 с.
33. Омельченко І.М. Психологічні основи дослідження просторово-часових детермінант комутативної діяльності у дітей із затримкою психічного розвитку / І.М. Омельченко // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України/ [за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої]. – Вип. 19. - Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – С. 492-502.
34. Основи інклюзивної освіти // Навчально-методичний посібник/ [І.О. Білозерська, Л.В. Будяк, З.П. Ленів, Ю.М. Найда, Г.В. Сак, О.М. Таранченко, за заг. ред. А.А. Колупаєвої – К. «А.С.К.», 2012. – 308 с.
35. Основи спеціальної дидактики / За ред. І. Г. Єременка. - К.: Рад.шк., 1986. - С. 28 – 50.
36. Патопсихологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ Максименко С.Д., Чуприков А.П., Прокопович Є.М., Рожкова І.В., Лобанів С.О./ за ред. Максименко С.Д. – К.: КМП, 2009. – 208 с.
37. Практичні питання працевлаштування та зайнятості осіб з інвалідністю / А.Г. Шевцов, О.О. Волошинський, М.М. Хміль, О.П. Рісний; за наук. ред. А.Г. Шевцова - Л.: [Б.в.], 2009. – 140 с.
38. Ружицька Л.І. Особливості психічного розвитку молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення // зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – 2011. - № 14. – С. 706-717.
39. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник Ч. 2 / В.М. Синьов. - К.: Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. - 224 с.
40. Синьов В.М. Психологія розумово відсталої дитини: підручник / В.М. Синьов, М.П. Матвеева, О.П. Хохліна. – К.: Знання, 2008. – 359 с.
41. Сінчаєвський С. М. Фіз. Виховання школярів (теоретична підготовка)// Фіз. виховання в школі, 1990. - №2. - С. 25 – 28.
42. Теория спорта / Под ред. Платонова В.Н / К.:Вища школа, 1987. – С. 3-21.

43. Харитоновна Е.А. Овладение коммуникативными умениями как важное условие социализации детей с нарушениями речи // XIV Региональная научно-практическая конференция преподавателей, научных сотрудников, аспирантов университета: сборник статей. – Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2009. – С. 197-201.
44. Чудная Р. В. Адаптивное физическое воспитание / Р.В. Чудная. - К.: Наукова думка, 2000. – 360 с.
45. Шейко М. К. Рухливі ігри дошкільників / М.К. Шейко. - Вид. 3-є доп. / М.К. Шейко. – К.: Рад.школа, 1972. – 256 с.
46. Шеремет М.К. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей у нормі і патології / М.К. Шеремет // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. зб.наук.праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. - № 23. – С. 299.
47. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина I. Тернопіль: Навчальна книга / Б.М. Шиян. – Богдан, 2008. – 272 с.
48. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина II. Тернопіль: Навчальна книга / Б.М. Шиян. – Богдан, 2008. – 248 с.
49. Шульженко Д.І., Андрєєва Н.С. Корекційний розвиток аутичної дитини (книга для батьків та педагогів) / Д.І. Шульженко, Н.С. Андрєєва – К.: Д.М. Кейдун, 2011. – 344 с.
50. Освіта осіб з особливими потребами. Нормативна-правова база [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/normativno_pravova_baza11/
51. Інститут спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.ispukr.org.ua>
52. Введение в педагогическую деятельность [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://gendoes.ru/v36750>
53. Адамчук Е.Г. Корекційно-розвивальна програма з розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, які мають труднощі в навчанні. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/psychologiya/3873-korekcijno-rozvivalna-programa-z-rozvitku-piznavalnix-procesiv-molodhix-shkolyariv.html>
54. Baron-Cohen S. Understanding other minds: perspectives from autism. Oxford University Press/ Baron-Cohen S., Tager-Flusberg, H.&Cohen, D. - [w.c.] : [w.r.], 1993/ - P.88-115.
55. Frith U. Autism: Explaining the Enigma/ Frith U. – Oxford: Basil Blackwell, 2003/ - P. 23-50.

56. John E.A. Bradis is born: exploring the birth and development of the central nervous system. – North Atlantic Books, 2010. – 375p.
57. Vancova, A., Smolianinov A. Reka – Mozg: Metodologia I Program – kompleksowy program rozwoju I wsparciadladieci I mlodziezy z glebokaniepelmosprawnoscia. In: AnnalesUniversitatisPaedagogicaeCracoviensis: StudiaPaedagogica 2. – Krakow: WydawnictwoNaukoveUniwersytetyPaedagogicznego, 2012. – S. 353-363.
58. Baron-Coher S., Tager-Flusberg., Coher D. Understanding other minds: perspectives from autism. – Oxford: Oxford University Press, 1993.
59. Rumsey J.M. Conceptual problem – solving in highly verbal, nonretarded autistic men // Journal of Autist& Developmental Disorders. – Vol. 15. – P. 23-36.
60. Homby, G. Councellinginchilddisabiliti: Skills for working with parents. London: Chapman and Hall.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Аналіз контрольних робіт, рефератів, доповідей, ділових ігор, усних і письмових відповідей студентів.